

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Notă de informare privind jurisprudența Curții Nr. 102

Noiembrie 2007

D.H. și alții c. Republicii Cehe [GC] - 57325/00

Hotărârea din 13.11.2007 [Marea Cameră]

Articolul 14

Discriminare

Plasarea copiilor romi în școli speciale: *violare*

Articolul 35

Instanța națională supremă nu a reproșat reclamantilor neepuizarea căilor de recurs interne, invocată de Guvernul pârât: *obiecție preliminară respinsă*

Articolul 46Articolul 46-2

Executarea hotărârii

Măsuri generale

Nu s-a demonstrat necesitatea unor măsuri generale, dat fiind abrogarea legislației contestate și recomandările Comitetului de Miniștri: *cerere respinsă*

În fapt: Reclamanții sunt 18 cetățeni cehi de etnie romă. Cauza se referă la școlarizarea în școli speciale, datorită, cum o cred ei, originii lor romă. Între 1996 și 1999, petiționarii minori au fost plasați în școli speciale pentru copii cu dizabilități intelectuale care nu puteau urmări programul școlar obișnuit. În conformitate cu legea educației aplicabilă, o astfel de plasare a fost decisă de către directorul școlii, pe baza rezultatelor la un test de capacitate intelectuală a copilului, efectuat într-un centru de orientare psihopedagogică, cu consimțământul reprezentantului legal al copilului. Din actele la dosar rezultă că părinții reclamantilor au consimțit la plasarea acestora într-o școală specială, sau au solicitat-o în mod expres. Plasarea a fost apoi decisă de către directorii școlilor în cauză, care au aplicat recomandările emise de centrele psihopedagogice în care reclamanții fuseseră supuși testelor psihologice. Deciziile au fost notificate în scris părinților reclamantilor. Acestea conțineau o mențiune cu privire la posibilitatea de recurs, de care n-a făcut uz niciuna dintre părțile interesate.

Contestând fiabilitatea testelor și având în vedere faptul că părinții nu au fost suficient de bine informați cu privire la consecințele consimțământului lor asupra plasamentului, paisprezece reclamânți au solicitat inspecției școlare să reconsidere, fără a face recurs, deciziile administrative referitoare la plasarea copiilor în școli speciale. Inspectoratul școlar a constatat că deciziile atacate erau în conformitate cu legea.

Între timp, doisprezece dintre reclamânți au sesizat Curtea Constituțională. Ei s-au plâns, în special în domeniul articolelor 3 și 14 din Convenție și al articolului 2 din Protocolul nr. 1, de a fi fost supuși discriminării *de facto* decurgând din funcționarea generală a sistemului de educație specială, și de a nu fi fost suficient de bine informați cu privire la consecințele plasării lor în școli speciale. Ei au susținut că plasarea în școli speciale se analiza într-un cadru general care crea o segregare și o discriminare rasială prin coexistența a două sisteme autonome de învățământ, și anume școlile speciale pentru romi și școlile primare "normale" pentru majoritatea populației. Curtea Constituțională a respins recursul, în parte din cauza incompetenței sale și, în parte, ca fiind în mod vădit nefondat.

În drept: Respingerea excepției preliminare de neepuizare - Guvernul reproșează reclamantilor că nu au folosit cele două căi de atac. Curtea Constituțională cehă a decis să nu țină cont de această omisiune. Ar fi vorba de un formalism nejustificat, să se ceară reclamantilor să exercite un recurs pe care nici chiar instanță superioară a statului nu îi obliga să-l exercite. *Pe fond* - Camera a decis, cu șase voturi contra unu, că nu s-a adus nici o încălcare articolului 14, coroborat cu articolul 2 din Protocolul nr. 1. Aceasta a estimat că guvernul ceh a dovedit că sistemul de școală specială nu a fost proiectat pentru a găzdui doar copiii romi și că, în cadrul acestor instituții, s-au făcut multe eforturi pentru a ajuta anumite categorii de elevi să dobândească cunoștințele de bază. Camera a observat că regulamentul privind procedurile de plasarea copiilor în școli speciale nu se referea la etnia elevilor, ci urmărea scopul legitim de adaptarea sistemului de învățământ la nevoile, aptitudinile sau deficiențele copiilor.

Înalta Cameră a remarcat în primul rând că din cauza vicisitudinilor istoriei și a dezrădăcinării lor constante, romii reprezintă o minoritate dezavantajată și vulnerabilă, cu un caracter special. Prin urmare, aceștia au nevoie de o protecție specială care, de asemenea, trebuie să se extindă și la educație.

Cu privire la existența unei prezumții de discriminare indirectă: Reclamantii susțin că au suferit, fără vreo justificare obiectivă și rezonabilă, un tratament mai puțin favorabil decât ne-romii, într-o situație comparabilă, din cauza plasării lor în școli speciale, și că aceasta este o situație de discriminare "indirectă". Ei prezintă în această privință date statistice compilate din informațiile furnizate de către directorii de școli, statistici potrivit cărora mai mult de jumătate dintre elevii plasați în școlile speciale din oraș erau romi; cu toate acestea, romii reprezintă doar 2,26% din totalul elevilor de școală primară din același oraș.

Marea Cameră admite că, în lipsa informațiilor cu privire la originea etnică a elevilor, statisticile prezentate de reclamânți pot să nu fie în întregime fiabile. În opinia sa, aceste cifre arată totuși tendința predominantă, confirmată atât de către statul pârât, cât și de către organisme independente de monitorizare. Într-adevăr, potrivit rapoartelor prezentate în conformitate cu Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale a Consiliului Europei, autoritățile cehă au recunoscut în 1999 că unele școli speciale numărau între 80% până la 90% de copii romi, iar în 2004, un "număr mare" de copii romi au continuat să fie îndreptați spre aceste școli speciale. Pe de altă parte, dintr-un raport al ECRI (Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței), publicat în 2000, rezultă în special că acești copii romi au fost "foarte mult suprareprezentati" în școlile speciale. Chiar dacă procentul exact de copii romi aflați în școlile speciale la data faptelor rămâne dificil de stabilit, numărul acestora era disproporționat de mare iar școlile speciale au înregistrat o majoritate de copii romi. În ciuda neutralității sale, *de facto*,

legea în cauză a avut un impact mult mai mare asupra copiilor romi decât asupra copiilor ne-romi.

În aceste condiții, elementele de probă prezentate de reclamanți pot fi considerate suficient de fiabile și revelatoare pentru a da naștere unei prezumții de discriminare indirectă puternică, care, în acest domeniu special, nu necesită dovada intenției autorităților de a discrimina. Prin urmare, revine Guvernului sarcina de a dovedi că această diferență bazată pe legislația în vigoare era rezultatul unor factori obiectivi, fără legătură cu originea etnică.

Privind existența unei justificări obiective și rezonabile: Curtea recunoaște că menținerea sistemului de școli speciale în Republica Cehă avea ca menire găsirea unei soluții pentru copiii cu nevoi educaționale speciale, dar că împărtășește preocupările altor organisme ale Consiliului Europei care și-au exprimat îngrijorarea cu privire la programa de nivel inferior urmată în aceste școli și, în special, segregarea cauzată de acest sistem

Cât privește testele de evaluare la care copiii au fost supuși, toți copiii examinați, indiferent de originea lor etnică, au trecut aceleași teste. Autoritățile cehice au recunoscut în 1999 că "romii copii, de inteligență medie sau peste medie" au fost adesea plasați în școli în urma testelor psihologice, iar aceste teste erau concepute pentru populația majoritară și nu luau în considerare specificitățile romilor. În plus, mai multe organisme independente ale Consiliului Europei (Comitetul consultativ privind Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, ECRI și Comisarul pentru Drepturile Omului) și-au exprimat îndoielile cu privire la caracterul adecvat al unor astfel de teste. Curtea consideră că există un risc ca testele să fie părtinitoare, iar rezultatele lor să nu fie interpretate în lumina particularităților și a caracteristicilor copiilor romi. În aceste condiții, rezultatele testelor nu pot servi drept justificare pentru un tratament diferențiat în cauza de față.

Cât privește consimțământul părinților, element esențial, potrivit Guvernului ceh, Curtea nu este convinsă că părinții copiilor romi, ca membri ai unei comunități dezavantajate și de multe ori prost educată, au fost capabili să evalueze toate aspectele legate de această situație și consecințele consimțământului lor de a plasa copiii într-o școală specială. Având în vedere importanța fundamentală a interdicției discriminării rasiale, Înalta Curte consideră, chiar presupunând că sunt îndeplinite condițiile pentru o derogare de la un drept garantat de Convenție, că nu putem admite posibilitatea de a renunța la dreptul de a nu fi supus la o astfel de discriminare.

Pentru a încheia, există dificultăți în școlarizarea copiilor romi nu numai în Republica Cehă, dar și în alte țări europene. Spre deosebire de alte țări, Republica Cehă a decis să abordeze această problemă. Cu toate acestea, procesul de școlarizare a copiilor romi nu a fost înconjurat de garanții pentru a se asigura că, în exercitarea puterii sale de apreciere în materie de educație, statul a luat în considerare nevoile specifice ale acestor copii, derivate din poziția lor dezavantajată. Mai mult încă, la sfârșitul acestui proces, reclamanții au fost plasați în școli pentru copii cu dizabilități mintale unde programa de învățământ era inferioară celei din școlile obișnuite și în care s-au găsit izolați față de populația majoritară. Ei au primit, prin urmare, o educație care a accentuat dificultățile lor și compromis dezvoltarea lor ulterioară personală, în loc de a aborda problemele lor reale, pentru a-i ajuta să se integreze mai târziu în școlile de masă și pentru a-și construi capacități care să le faciliteze viața în mijlocul populației majoritare.

În aceste condiții, deși recunoaște eforturile depuse de autoritățile cehice pentru școlarizarea copiilor romi, și dificultățile întâmpinate, Curtea nu este convinsă că diferența de tratament ce a existat între copiii romi și copiii non-romi se bazează pe o justificare obiectivă și rezonabilă și că a existat un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. Odată stabilit faptul că aplicarea legislației relevante cehice a avut, la momentul respectiv, efecte prejudiciabile disproporționate

asupra comunității rome, reclamanții, în calitate de membri ai acestei comunități, au suferit în mod necesar de același tratament discriminatoriu.

Concluzie: violare (treisprezece voturi contra patru).

Articolul 41 – 4 000 EUR pentru daune morale, pentru fiecare din reclamanți. Aceștia au subliniat necesitatea de a se adopta măsuri generale la nivel național, pentru a elimina toate obstacolele din calea exercitării drepturilor lor. Cu toate acestea, legislația contestată a fost abrogată, iar Comitetul de Miniștri a adresat de curând statelor membre, recomandări privind educația copiilor romi/țigani din Europa.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Redactat de Grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Click aici pentru a accesa [Notele de informare privind jurisprudența](#)

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Poate fi reprodusă în scop necomercial, cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior la Fondul fiduciar pentru drepturile omului. Dacă intenționați să utilizați vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2012**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.